

Ilm raiutakse raamatusse

Eesti ilmaraamatuid ilmub aastast 1866, nüüd juba digitaalsel kujul.

AIN KALLIS

ml@maaleht.ee

Eesti meteoroloogia aastaraamat 2015

Inimese mälu on lühike. Hea on, kui mäletatakse, milline ilm oli aastavahetusel. Enamasti arvatakse ka, et jaanilaupäeval alati sajab. Sarnane nähtus on fikseeritud lausa ühe seadusena Murphy seaduste kogus: kui hakkad betooni valama, siis valab ka taevast. No kas on ikka nii, küsitakse sageli. Võimalus oma ilmamälu kontrollida on täiesti olemas.

Täiesti ilmalik raamat

Aasta esimeste kuude jooksul üllitatakse mitmesuguseid annaale, osa neist jätab inimesed täiesti ükskõikseks; on selliseid, mis mõnes tekitavad mõistetavalt kõhedust (kaitsepolitsei); leidub nii kiriklikke kui ka ilmalikke...

Perioodil 1921 kuni 1937 ilmusid kogukad aastaraamatud, kust sai andmeid 27 suurema ilmajaama, samuti poolteisesaja paiga kohta, kus registreeriti sademeid, äikest ja lumikatte andmeid.

Lööme lahti näiteks annalide 3. köite: leheküljelt 213 saame teada, et 1924. aasta märtsis oli Vormsil lund üle 150 cm! Ja seda jätkus kuni 9. maini. Tallinn sai lumevabaks nädal varem...

Riigikorra vahetused ja sõda tekitasid vahe kliimaandmete esitamises. Edasi sai neid mitmest vene keeles ilmunud teatmikust, agrometeoroloogilistest bülletäänidest jne.

Paari nädala eest ilmunud meteoroloogia aastaraamat on, nagu öeldud, kuues väljaanne uues sarjas, mis annab ülevaate Keskkonnaagentuuri (endise EMHI) vaatlusvõrgust antud aastal, seal tehtud ilmamõõtmiste tulemustest, samuti kasutatud instrumentidest, muudatustest mõõtmismetoodikas jne.

Miks on selline ülevaade vajalik? Juba 1919. aastal kirjutati: „Kui vaatlustes puudub lähem äramääramine vaatluspaiga, aparatuuride seisu ja korrektsiooni kohta, on neil vaatlustel ainult väike väärtus ja neid ei saa täielikult omandada kokkuvõtmiseks isekeskis.“ Väga õige jutt!

Uutest aastaraamatutest saavad kõik teada, millega ja kus mõõdeti, millal muudeti kliimanorme (2015. a normid on arvatud aastate 1981–2010 andmerea põhjal ja asendavad varasemaid, mille aluseks olid aastate 1971–2000 andmed).

Vaatlusvõrk ise koosneb 33 ilmajaamast, kuuest sademejaamast, kahest radarist. Andmeid tuleb lisaks veel 53 hüdromeetriaamast jõgedel.

Vaatlus käib ööpäev läbi

Traditsioonilisi ilmajaamasid, kus vaatlejad tegutsevad ööpäev läbi, on alles jäänud vaid kuus:

Tallinn-Harku, Tartu-Tõravere, Vilsandi, Pärnu-Sauga, Väike-Maarja ja Võru. Neid kutsutakse nüüd kliimajaamadeks, mis peavad tagama väga korrektseid andmeid kliimariidade pikenduseks.

Teistes jaamades teeb enamiku mõõtmisi automaatika – tendents, mis levib pea kõikjal Euroopas (kuigi paljudes riikides, nt Suurbritannia, püütakse manuaalseid vaatlusi igati säilitada).

Ilmahuvilised saavad ilmateenistuse kodulehelt teavet, mis toimus nimetatud kliimajaamades aasta jooksul igal päeval – kas oli soe või külm, lumi maas, palju sadas, kas päike paistis. Lisaks sellele tutvustatakse igas annaalis üht kliimajaama ning ilmanähtuse (tuul, niiskus, temperatuur jne) mõõtmist.

Põllu- ja aiainimesi peaks huvitama andmed öökülmadest, kliimaatilistest aastaegadest jms.

Ilmahuviline võiks aga meenutada aastaraamatute kaudu veel uudiseid nii laias maailmas kui ka Eestis. Näiteks: kes teab, miks ei kinnitatud 2013. aastal uueks maakera külmarekordiks $-97,4^{\circ}$?